

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV KONGSVINGER KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Kongsvinger?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Kongsvingers økonomi fant. Og Kongsvinger har en krevende tvist: en regionby med stor gjeld og tunge renter, som derfor må kutte i eldreomsorg, skole og helse — og som skrur opp eiendomsskatten samtidig som den bygger nytt.

83,7 %

kommunens lån tilsvarer nesten en hel årsinntekt — over 1,8 milliarder kroner, på vei mot 2. Rentene alene koster rundt 100 millioner i året

47 mill.

så mye MINDRE enn forventet bruker kommunen på eldreomsorg og hjemmetjenester — den må spare på grunn av gjelda

18,7 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten — men det finnes ingen «arvefond» bak, og kontoen tæres på år for år

Tenk på kommunen som en husholdning: Kongsvinger «tjener» greit — skatt og overføringer fra staten. Men familien har tatt opp **store lån for å bygge**, og rentene på lånet spiser nå en stor del av inntekten — rundt 100 millioner i året. For å få endene til å møtes må familien **kutte i hverdagsutgiftene**: eldreomsorg, skole og helse. Den har riktignok en sparekonto, men ingen «arvepenger» i bakhånd slik enkelte rikere kommuner har — og kontoen krymper. Samtidig velger familien å **øke en av inntektene sine** (eiendomsskatten) og å **bygge nytt** (kino/kulturhus). Det er omtrent det som skjer i Kongsvinger nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter og lokalavisa Glomdalen). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger — og er ærlig om hva som *ikke* lot seg etterprøve. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Kongsvinger bruker mindre enn forventet på helse og skole — mer på sosialhjelp

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange eldre trenger mer omsorg, en med mange barn trenger mer skole. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Kongsvingers faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	47 mill. mindre	Drives nøkternt — men staten har funnet svikt (se side 3)
Grunnskole	27 mill. mindre	Drives nøkternt — under forventet
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	26 mill. mindre	Under forventet
Administrasjon («byråkratiet»)	8 mill. mindre	Under forventet
Barnehage	4 mill. mindre	Så vidt under forventet
Barnevern	7 mill. mer	Over forventet — trolig reelt behov
Sosialhjelp m.m.	33 mill. mer	Kongsvingers største «dyre unntak» — og det vokser. Les neste side

Det viktige: Kongsvinger bruker *mindre* enn forventet på de store tjenestene — eldreomsorg, skole og helse. Det er ikke fordi kommunen har god råd, men fordi den **må spare** for å betale renter på en stor gjeld. To områder skiller seg ut motsatt vei: sosialhjelp (33 millioner mer enn forventet) og barnevern (7 millioner mer). Det handler ikke om at Kongsvinger er raus — det handler om reelle behov i regionen. Det forklarer vi på neste side.

Regnestykket viser altså en **gjeldstynget kommune som strammer inn på kjernetjenestene**, mens sosialhjelp og barnevern ligger over forventet. Spørsmålet er ikke om kommunen «sløser» — det gjør den ikke. Spørsmålet er hvor mye av innsparingen som er sunn, nøktern drift, og hvor mye som er kutt som har gått for langt. Akkurat det siste fikk kommunen et alvorlig varsel om i 2025.

Da kuttene gikk for langt: statlig lovbrudd i tjenesten for utviklingshemmede

Når en kommune sparer på eldreomsorg og helse, er det store spørsmålet alltid: er det *sunn sparing*, eller har det gått så langt at folk ikke får hjelpa de har krav på? I Kongsvinger fikk vi et tydelig svar i 2025.

Et alvorlig varsko fra staten: Høsten 2025 (30. september–2. oktober) førte Statsforvalteren i Innlandet tilsyn med kommunens tjenester til **personer med utviklingshemming** — og konkluderte med **lovbrudd**. Funnene var alvorlige: flere brukere fikk ikke tjenestene de hadde vedtak om; ansatte brukte **tvang og makt uten lov til det** (blant annet låste de inn bankkort, snus og røyk for å begrense forbruket); de ansatte kunne for lite om reglene for tvang; ingen hadde oppdatert førstehjelpskurs; og ledelsen fulgte ikke med på om folk faktisk fikk hjelpa si. Kommunen fikk frist til **30. januar 2026** på å rette opp. Dette viser at minst en del av innsparingen ikke er ufarlig effektivisering, men **reell underdekning** — at noen av de mest sårbare ikke har fått nok.

Men ikke alt er svikt: Året før, i november 2024, førte staten tilsyn med de elektroniske medisindispenserene for hjemmeboende eldre — og fant **ingen lovbrudd**. Tjenesten holdt mål. Bildet er altså sammensatt: noe fungerer godt, men på det tyngste området har sparingen gått for langt.

Hvorfor er sosialhjelp og barnevern dyrere enn forventet?

På papiret «forventer» staten at Kongsvinger skal bruke lite på sosialhjelp. Likevel bruker kommunen 33 millioner mer enn forventet, og gapet vokser. Det handler ikke om lokal raushet:

- **Levekårsutfordringer i Glåmdalsregionen.** Området har en industri- og skogbrukshistorie og et lavere utdanningsnivå enn landet ellers. Bak snittallene finnes det reelle utfordringer som driver behovet for sosialhjelp.
- **Kongsvinger tar imot mange flyktninger.** Byen er regionsenter med eget mottak, og NAV Kongsvinger bosetter og følger opp flyktninger. Nyankomne trenger ofte støtte den første tiden — det slår direkte inn på sosialhjelpsutgiftene, uavhengig av hvor rik kommunen er.

Kort sagt: De høye sosialhjelps- og barnevernsutgiftene er **ikke sløsing**, men et spill av reelle behov i regionen — behov kommunen i liten grad bestemmer over selv. Og de lave helse- og skoleutgiftene er ikke bare god husholdning: det statlige lovbruddet viser at sparingen et sted har gått ut over folk som trengte hjelp.

Tung gjeld, ingen arvepenger i bakhånd

18,7 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») målt mot årsinntekten — over landssnittet, men uten noe «arvefond» bak seg

83,7 %

kommunens lån tilsvarer nesten en hel årsinntekt — over 1,8 milliarder kroner, på vei mot 2

~100 mill.

så mye koster rentene på lånet hvert år — rundt 5 600 kroner per innbygger. Det er denne regningen som tvinger fram kuttene

Her er den ærlige historien. Kongsvinger har en sparekonto som ser grei ut på papiret — 18,7 prosent. Men i motsetning til enkelte rikere kommuner har Kongsvinger **ingen «arvepenger» i bakhånd** (for eksempel et fond fra salg av kraftaksjer). Hele økonomien hviler på at den løpende driften går rundt — og akkurat nå gjør den ikke helt det.

Gjelda og rentene som styrer alt

Kongsvinger har tatt opp store lån for å bygge — gjelden er over 1,8 milliarder kroner og på vei mot 2. Når rentene stiger, stiger også regningen kommunen må betale hvert år — nå rundt 100 millioner kroner. **Det er denne renteregningen, ikke svak drift i seg selv, som tvinger fram kuttene** i eldreomsorg, skole og helse. Kommunedirektøren varslet et merforbruk på over 40 millioner for 2024, og i den lokale debatten snakkes det om «100 millioner underskudd» og om at budsjettet er «en søknad om ROBEK» — statens «svarteliste» for kommuner som ikke får økonomien til å gå opp.

Sparekontoen som krymper — og skatten som øker

At sparekontoen likevel står på 18,7 prosent betyr trolig at den er **bygd opp tidligere** — blant annet ved at kommunen har økt eiendomsskatten — og at den nå **tæres på**. For å demme opp har kommunestyret hevet eiendomsskatten på bolig fra 3,2 til 4,0 promille (rundt 25 prosent mer) og gått over til Skatteetatens boligverdier. Kongsvinger gjør altså det motsatte av rike kommuner som dropper eiendomsskatt: den **skrur skatten opp** for å få endene til å møtes.

Det vanskelige valget: Samtidig som kommunen kutter i kjernetjenester, planlegger den å bygge nytt kino-/kulturhus til rundt 60 millioner kroner og har store byutviklingsplaner («Kongsvinger 2050»). Å bygge nytt betyr **enda mer lån — og enda høyere renteregning**, som igjen tvinger fram flere kutt. Det er fullt lov å satse på byutvikling, men det er et reelt valg: hver investering som øker gjelda, gjør det vanskeligere å skjerme eldreomsorg, skole og helse. Det bør tas med åpne øyne.

Det ærlige bildet er altså verken «Kongsvinger er blakk» eller «Kongsvinger har full kontroll». Det er en regionby med tung gjeld og tunge renter, uten arvepenger i bakhånd, som strammer inn på

kjernetjenestene, øker eiendomsskatten — og samtidig vurderer å bygge nytt. Og den balanserer hele tiden på kanten av statens «svarteliste».

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 viste tallene et overskudd (**pluss** 3,6 %) — over det anbefalte nivået. Men kommunens egen historie om underskudd og «ROBEK-fare» tyder på at hverdagsøkonomien er strammere enn dette ene tallet antyder.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Kongsvinger: 18,7 % — over snittet. Men det finnes ikke noe «arvefond» bak, og kontoen tæres trolig på år for år.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Kongsvingers gjeld tilsvarer rundt 84 % av en hel årsinntekt — over 1,8 milliarder kroner. Rentene på dette lånet koster rundt 100 millioner i året, og er hovedgrunnen til at kommunen må stramme inn.

ROBEK

Statens «svarteliste» for kommuner som har brukt mer enn de har, og som derfor settes under statlig oppsyn med pengebruken. Kongsvinger er ikke der nå, men den lokale debatten advarer om at budsjettlinjen fører kommunen i den retningen.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Kongsvinger rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at kommunen bruker mindre enn forventet på helse og skole, men mer på sosialhjelp.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Kongsvinger har den, og *økte* den i 2025 (fra 3,2 til 4,0 promille på bolig) for å få mer inntekter — det motsatte av rike kommuner som dropper den.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Statsforvalteren i Innlandet og lokalavisa Glomdalen. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden. Analysen er også ærlig om hva som *ikke* lot seg etterprøve: kommunens egne årsrapporter for 2024–2025 lot seg ikke lese ut i sin helhet, så tallene om «40» og «100 millioner underskudd» kommer fra avisdebatten, ikke fra reviderte regnskap.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Men det statlige lovbruddet i 2025 viser at sparingen et sted har gått for langt. Og når sosialhjelp koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men reelle behov i regionen. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.